

ProSes Povelja o prilagođavanju i ublažavanju klimatskih promjena

PREAMBULA

Potpisnici ove povelje priznaju obaveze navedene u međunarodnim sporazumima čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina, kao i u drugim relevantnim međunarodnim dokumentima, te potvrđuju svoju spremnost da podrže pristup projekta ovoj temi.

REFERENCE – MEĐUNARODNE

- 1) *„Promjena klime na Zemlji i njeni negativni uticaji su zajednička briga čovječanstva. Globalna priroda klimatskih promjena zahtijeva najširu moguću saradnju svih zemalja i njihovo učešće u efikasnom i odgovarajućem međunarodnom odgovoru. [...] Potpisnici Konvencije bi trebalo da preduzmu mjere predostrožnosti kako bi se predvidjeli, spriječili ili sveli na minimum uzroci klimatskih promjena i ublažile njihove štetne posledice.”*
(Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama, Njujork, 1992. BiH ratifikovala 2000.g.)
- 2) *„Povećanje globalne prosječne temperature trebalo bi održati na nivou znatno nižem od 2°C, a nastojati da se ograniči na 1,5°C u poređenju sa predindustrijskim nivoima, prepoznajući da bi to značajno smanjilo rizike i uticaje klimatskih promjena. Da bi se globalno zagrijavanje zadržalo na ne više od 1,5°C, emisije gasova staklene bašte se moraju smanjiti za 45% do 2030. i dostići nultu neto stopu do 2050. godine.”*
(Pariški sporazum o klimatskim promjenama, 2015. BiH ratifikovala 2017.g.)
- 3) *„Potrebno je hitno djelovanje u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica. Otpornost i sposobnost prilagođavanja na opasnosti vezane za klimu i prirodne katastrofe treba ojačati u svim zemljama. Mjere borbe protiv klimatskih promjena trebale bi biti integrisane u nacionalne politike, strategije i planiranje. Treba unaprijediti obrazovanje, informisanje i ljudske i institucionalne kapacitete za ublažavanje klimatskih promjena, prilagođavanje, smanjenje njihovog uticaja i rano upozoravanje.”*
(UN Program za održivi razvoj 2030, cilj 13, Njujork, 2015)
- 4) *„Da bismo odgovorili na izazove vezane za zdravlje, životnu sredinu i klimatske promjene, vlade, društvo i pojedinci moraće nastaviti da preispituju način na koji živimo, radimo, proizvodimo, konzumiramo i upravljamo. Zdravstveni sektor treba da igra novu ulogu u pokretanju ove transformacije, koristeći održiv i pravičan pristup i socijalno pravednu tranziciju.”*
(SZO Globalna strategija za zdravlje, okoliš i klimatske promjene: transformacija potrebna da se na održiv način unaprijede život i blagostanje kroz zdravu životnu sredinu. Ženeva: Svjetska zdravstvena organizacija, 2020)
- 5) *„Medicinske sestre-tehničari mogu značajno doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i prilagođavanju ljudi i zajednica širom svijeta njihovom uticaju“.*
(Izjava o stavu Međunarodnog vijeća medicinskih sestara-tehničara, 2008)

REFERENCE – BOSNA I HERCEGOVINA

- 1) *„Do 2030. godine, Bosna i Hercegovina će postati održiva i napredna zelena ekonomija. Strateški cilj je povećavanje otpornosti Bosne i Hercegovine na klimatsku varijabilnost i klimatske promjene, uz sprečavanje degradacije okoliša i postupno smanjenje emisije stakleničkih plinova.*

Negativne posljedice klimatskih promjena već su vidljive u Bosni i Hercegovini, a njihov uticaj će biti sve veći.

Glavni očekivani utjecaji klimatskih promjena koji uzrokuju visoku ranjivost u sektoru zdravstva su povećanje smrtnosti stanovništva i promjene u epidemiologiji hroničnih nezaraznih bolesti i akutnih zaraznih bolesti, te uticaj na epidemiologiju bolesti povezanih s klimatološkim faktorima. Bolesti uslovljene okolišnim, kao i meteorološkim i klimatološkim faktorima, značajno doprinose opterećenju zdravlja populacije i samog zdravstvenog sistema, jer dovode do visokih troškova pružanja zdravstvene zaštite, prekomjernog iskorištavanja ključnih potencijala, sprečavaju postizanje optimalnog zdravlja i blagostanja, te potkopavaju društveni i ekonomski razvoj.

Klimatske promjene najviše pogađaju ugrožene grupe stanovništva.

Zakoni o zdravstvenoj zaštiti i zakoni o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti u Bosni i Hercegovini obavezuju javnozdravstvene ustanove da provode preventivne mjere kojima se unapređuje opšte zdravstveno stanje, odnosno smanjuje oboljevanje i smrtnost stanovništva. Ove preventivne mjere se, između ostalog, odnose i na zaštitu zdravlja stanovništva od rizičnih faktora koji potiču iz okoliša (kontaminirana voda, hrana, zrak, zemljište, vektori zaraznih bolesti itd.), uključujući i meteorološke i klimatološke faktore (ekstremne vrućine, hladnoće, promjene barometarskog pritiska i sl.).

(Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja Bosne i Hercegovine za period 2020.-2030. koju je usvojilo Vijeće ministara BiH 2013.godine)

- 2) *„Uključivanje šire javnosti u rješavanje ovih problema je ključno ako se žele pronaći djelotvorni odgovori prilagođavanja na ekstremne klimatske promjene. Dobro informisana i obrazovana javnost, koja je svjesna i opasnosti od ekstremnih vremenskih prilika, može poduzeti odgovarajuće mjere za smanjenje njihovih negativnih posljedica.*

U bliskoj budućnosti će biti potrebno funkcionalno prilagoditi zdravstveni sistem zemlje klimatskim promjenama. To uključuje osiguranje bolje prevencije i povećanje efikasnosti zdravstvenog sistema u reagovanju na sve češće i ekstremnije klimatske događaje. Prioritetne intervencije uključuju bolje upravljanje okolišnim odrednicama zdravlja (kao što su vodosnabdijevanje i kanalizacija), praćenje postojećih i novih zaraznih bolesti i povećanje otpornosti zdravstvenih sistema na ekstremne vremenske i klimatske događaje“.

(Plan prilagođavanja Bosne i Hercegovine na klimatske promjene sa predloženim mjerama koji je usvojilo Vijeće ministara BiH 2022.godine)

PRISTUP PROJEKTA:

- 1) Projekat priznaje da sestrinska profesija ima dužnost i može značajno doprinijeti mjerama prilagođavanja (smanjenje ranjivosti na štetne uticaje) i ublažavanja klimatskih promjena (smanjenje ili sprečavanje emisije stakleničkih gasova). Medicinske sestre-tehničari, zajedno sa ostalom populacijom, imaju zajedničku odgovornost da održe i zaštite prirodnu sredinu od iscrpljivanja, zagađenja, degradacije i uništenja.
- 2) Stoga, projekat i njegovi partneri će se baviti ovom temom na sljedeći način:
 - a. senzibilizacija medicinskih sestara-tehničara, posebno njihovih lidera i udruženja
 - b. podrška izradi izjava o stavovima/strateških dokumenata
 - c. podrška implementaciji ekoloških politika
 - d. uvrštavanje teme klimatskih promjena u nastavne planove za obuku medicinskih sestara-tehničara u zajednici/polivalentnih medicinskih sestara-tehničara
 - e. izgradnja kapaciteta medicinskih sestara-tehničara u zajednici da edukuju i podrže stanovništvo i zajednice da ublaže i prilagode se uticajima klimatskih promjena
 - f. ograničavanje i ublažavanje uticaja projekta na okoliš – procjena aktivnosti projekta, korištenje resursa i donošenje ekološki svjesnih odluka

ANGAŽMAN PROJEKTNIH PARTNERA

U sklopu partnerstva sa projektom, potpisnici ove povelje se posvećuju da će:

- 1) ugraditi koncept održivosti u sestrinsku praksu,
- 2) ugraditi znanje o klimatskim promjenama u nastavne planove i programe za obuku medicinskih sestara-tehničara i njihovu kontinuiranu edukaciju,
- 3) usvojiti mjere održivosti u svojoj praksi, uključujući korištenje energije i resursa, emisiju stakleničkih gasova i lance snabdijevanja,
- 4) praviti izbore i investirati tako da se smanji uticaj na životnu sredinu,
- 5) raditi na podizanju svijesti o implikacijama klimatskih promjena na zdravlje.
- 6) sarađivati s medijima kako bi se građani upoznali sa štetnim uticajima klimatskih promjena na zdravlje i promovisale strategije njihovog ublažavanja,
- 7) edukovati javnost o mjerama ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama.

Potpisnik (institucija/ustanova)

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____